

V Praze 24. února 2017

Vážená paní poslankyně,
Vážený pane poslanče,

seznámil jsem se s textem dopisu, který Vám adresovala paní ministryně Marxová, jenž se týká plánovaného projednávání tisku 977 – návrhu zákona o změně zákonů Dílu 4 - Ústavní výchova v souvislosti s problematikou umístování dětí s nařízenou ústavní výchovou do školských zařízení, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, včetně dalších souvisejících zákonů. Nemohu na tento dopis nereagovat.

Paní ministryně Marksová se snaží hledat argumenty ve prospěch vládního návrhu verze občanského zákoníku a v neprospěch pozměňovacího návrhu novely poslankyň Heleny Válkové a Jitky Chalánkové. Proč vidím přínos návrhu novely a naopak negativa ve stávající normě, kterou petrifikuje návrh vládní, přiblížím v několika bodech:

1. Návrh poslankyň se snaží upravit kompetence o přemísťování dětí v rámci školských zařízení pro výkon ústavní výchovy zpět do diagnostických ústavů. Ty do platnosti nového Občanského zákoníku byly hlavními hybateli systému, zajišťovaly nutnou komplexní diagnostiku dětí včetně návrhů individuálních programů na jejichž základě je přemísťovaly do následných výchovných zařízení. Diagnostické ústavy koordinovaly činnost těchto zařízení ve svých územních obvodech daných vyhláškou a metodicky je vedly.
2. Při posledním hlasování se někteří poslanci a poslankyně mylně domnívali, že novela chce vzít soudům pravomoc umístovat děti do systému ústavní výchovy. To není pravda, o odebrání dítěte z péče rodičů rozhoduje vždy a bez výjimky soud a nese tedy i výhradní odpovědnost. Jde o následná přemísťování mezi zařízeními. Soud bude do systému školských výchovných zařízení umístovat děti tak jak to dělal v minulosti, ale adresně do konkrétních diagnostických ústavů. Ty po komplexní diagnostice osobnosti, intelektu, sociálních dovedností, zdravotního stavu, školních znalostí, a zájmů děti mohou zodpovědně stanovit vhodné vzdělávací a výchovné působení formou individuálního plánu rozvoje osobnosti dítěte. Ten s ním jde do cílového zařízení – dětských domovů, dětských domovů se školou (*pro děti, které nejsou schopny běžnou školu absolvovat, pozn. autora*) a výchovných ústavů (*pro mladistvé připravující se na budoucí povolání, pozn. autora*). Diagnostické ústavy do přijetí nového Občanského zákoníku tuto kompetenci měly a vše fungovalo s minimálními problémy a míru ústavnosti neřešil ani Ústavní soud, přestože se zákonem č. 109/2002 Sb. zabýval minimálně jednou. Asi se o žádné porušení ústavního pořádku nejednalo. Tedy se zjevně paní ministryně Marksová mýlí.
3. Dle nového Občanského zákoníku sice také rozhodují soudy o nařízení ústavní výchovy, což je samozřejmě dobře, ale již není dobře, že jediným rádcem jim je OSPOD. Ten bez ohledu na míru sociální narušenosti, mnohdy i společenské nebezpečnosti bez odborných podkladů navrhuje pro dítě „cílovou stanici“, byť

stejně jako soudy často ani nezná realie konkrétních zařízení. Zde skutečně není dodržován nejlepší zájem dítěte.

4. Stěžejním argumentem k umístění do konkrétního zařízení je pro OSPOD blízkost bydliště dítěte, nikoliv problémy, které dítě sužují a které je mu třeba pomoci řešit. Děti bezproblémové často procházely diagnostickými ústavami pouze administrativně a fyzicky šly přímo do dětských domovů, případně v diagnostických ústavech pobýly jen nejkratší možnou dobu, než se uvolnilo místo v konkrétním domově. Tedy buď vůbec, nebo jen zřídka byly v kontaktu s dětmi s kriminální zkušeností. To se dnes při umísťování s hlavním požadavkem blízkosti místa bydliště standardně děje. Agresivní jedinci tak úspěšně rozvrací do té doby celkem poklidně fungující dětské domovy a snižují jejich efektivitu, protože děti, které činí jen minimální výchovné problémy, jsou v pozornosti vychovatelů upozaděny. Tedy ani zde není naplněn nejlepší zájem dítěte.
5. Struktura výchovných zařízení má posloupnost podle míry narušení a společenské nebezpečnosti (dětský domov - dětský domov se školou – výchovný ústav – zařízení pro děti s extrémními poruchami chování). Určení do kterého typu zařízení dítě patří je stěžejní v jeho další perspektivě. To umí zodpovědně zjistit pouze pracoviště odborně plnohodnotně vybavené, tedy diagnostický ústav. Skutečně si může někdo myslet, že má existovat rovnost při umísťování mezi dětmi, které opakovaně spáchaly trestný čin, či čin jinak trestný a mnohé z nich jsou společensky nebezpečné a dětmi, které mají v životě prostě smůlu? A o jakém porušování práva na spravedlivý proces paní ministryně hovoří? Vždyť to je naprosto zcestné a obava lichá.
6. Dalším velmi významným problémem současného stavu je latence soudů při rozhodování o přemístění dětí z diagnostického ústavu do návazných zařízení. Tento problém se negativně odráží při zahajování docházky do středních škol (dítě přichází do výuky ne počátkem školního roku, ale mnohdy během prvního pololetí a již nedokáže vědomosti doplnit a předčasně odchází ze vzdělávání). Tato situace rovněž není v nejlepším zájmu dítěte.

Vážená paní poslankyně, vážený pane poslanče, věřím, že nedáte za pravdu lidem, kteří o práci s těmito dětmi mají jen minimální ponětí. Zde nelze prosazovat pouze řešení politická, ale především odborná a společensky potřebná. Pouze ta mohou dětem v ústavní výchově ukázat cestu k integraci do běžné společnosti. Věřím, že podpoříte připravenou novelu konkrétních paragrafů.

Při rozhodování jak hlasovat Vám přeji, abyste zvedli ruku pro nejlepší zájem dítěte podporovaný odborníky z řad pedagogů, justice, ale i mnoha pracovníků OSPOD a ne lidí, kteří jsou vedeni vizemi bez odborného kontextu.

S úctou

PaedDr. Jiří Pilař,

Zástupce ředitele Výchovného ústavu a Střediska výchovné péče

Praha 9

a regionální předseda Asociace speciálních pedagogů ČR

